

УДК 351.82

Л. Д. Козубенко,
аспірант кафедри управління національним господарством,
Національна академія державного управління при Президентові України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ТОВАРНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

L. D. Kozubenko,
Postgraduate student of National Economy Management
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

FOREIGN EXPERIENCE OF COMMERCIAL INNOVATION POLICY AND ITS POSSIBLE USE IN UKRAINE

Розглянуто зарубіжний досвід провідних країн світу у здійсненні товарної інноваційної політики, аналіз яких важливий для оцінки перспектив, рівня інноваційного розвитку та можливості його застосування в Україні на державному рівні.

Considered international experience leading countries in the implementation of commercial innovation policy analysis which is important for assessing the prospects, the level of innovation and the possibility of its use in Ukraine at the state level.

*Ключові слова: державна товарна інноваційна політика, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток.
Key words: state commodity innovation policy, innovation, innovative development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови вітчизняних підприємств характеризуються посиленням конкуренції з боку іноземних виробників із країн, які ще донедавна були економічно не розвинені і вважалися лише джерелом поставки сировини чи дешевої робочої сили. У таких умовах найактуальнішою проблемою дискусії становиться створення нових товарів та послуг, за рахунок інновацій, з урахуванням досвіду провідних країн світу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам інноваційної діяльності присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Серед них назвемо роботи С.М. Ілляшенко [3], Ю.М. Карповой [4], В.М. Коновалова [5], В.І. Ландіка [6], В.Ю. Яковця [11], а також П. Друкера [2], Е. Роджерса [8], Й. Шумпетера [9] та інших.

НЕВИРІШЕНІ РАНІШЕ ПРОБЛЕМИ

Аналіз наукових праць, матеріалів конференцій і дискусій, присвячених дослідженню інноваційної діяльності, свідчить про те, що вона має ще багато недостатньо досліджених теоретичних питань і невирішених практичних проблем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — проаналізувати моделі товарно-інноваційної політики, показати, що інноваційний розвиток у цілому на ринку товарів є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Протягом тисячолітнього терміну свого існування людина як соціально-біологічна істота постійно відчувала обмеженість природних ресурсів, які вона вимушена використовувати для задоволення власних різноманітних потреб. Більшість аспектів суспільного розвитку та прогресу людства можна пояснити прагненням щодо пошуку нових шляхів та більш досконалих засобів, що спрямовані на задоволення базових потреб індивіда. У результаті у загальній суспільній свідомості створюється або визначається ціль — постійне вдосконалення існуючих засобів задоволення потреб та знаходження нових, більш досконалих. Врешті-решт, це прагнення сприяє створенню нових товарів та послуг, нових технологій та процесів відновлення засобів виробництва. Подальший розвиток цього процесу по доведенню наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що має приносити дохід, трактується (за пропозицією І. Шумпетера) як "інновація".

Незважаючи на те, що інноваційна діяльність при-
тамання людському суспільству, починаючи з перших
кроків його розвитку, її усвідомлення почалося порівня-
но недавно. Поняття інновації, настільки модне в наш
час, використовується дослідниками всього близько
двох століть. Введено воно було в науковий обіг в XIX
столітті соціологами, працюючими в галузі культури. На
початку XX ст. поняття інновацій стали застосовувати
для характеристики науково-технічної творчості, розу-
міючи під ними технічні нововведення.

До кінця XX — початку XXI ст. це поняття міцно
влаштувалося в економічних науках. При цьому нерідко
цитують визначення інновації дане Й. Шумпертом, згід-
но з яким це "непостійне проведення нових комбінацій"
при впровадженні нового методу виробництва, нової
організації тієї чи іншої галузі промисловості, нового
товару, ринку, джерела сировини і т.п. [9, с. 7].

У літературі нерідко зазначається, що інновація —
це реалізований на ринку товарів та послуг результат,
отриманий від вкладення капіталу в новий продукт чи
операцію (технологію, процес). А інноваційна діяльність
— це діяльність, спрямована на використання і комер-
ціалізацію результатів наукових досліджень та розро-
бок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздат-
них товарів і послуг. Товар нерозривно пов'язаний з його
потребою. Звідси основна задача при вивченні ринку —
виявити потреби та вигоди за будь-яким товаром [10, с.
9]. Під інноваційним розвитком розуміють процес гос-
подарювання, який базується на безперервному пошу-
ку і використанні нових способів і сфер реалізації по-
тенціалу підприємства в умовах мінливого зовнішнього
середовища в рамках обраної місії і прийнятої мотивації
діяльності і пов'язаний з модифікацією існуючих ринків
збуту та формуванням нових [3, с. 23].

Модель товарно-інноваційного розвитку здійсню-
ється в розвинених країнах вже не перше десятиліття.
Зокрема, виділяють американську, японську і євро-
пейську соціальну модель товарно-інноваційного роз-
витку. Зупинимося на них більш докладно, так як їх роз-
гляд важливий оскільки для оцінки перспектив і рівня
інноваційного розвитку внутрішнього ринку України.

Американська модель товарно-інноваційного розви-
тку відрізняється найбільш повною автономією підприє-
мництва. Орієнтування економічного розвитку здійснюєть-
ся шляхом виділення особливої області, останнім часом
це військові технології, куди держава вкладає кошти і тим
самим забезпечує їх технологічний пріоритет. Результа-
ти і побічні продукти військових інновацій стають важли-
вим джерелом інновацій цивільних проектів.

Однак, незважаючи на те, що США продовжують
залишатися світовим лідером у галузі досліджень і роз-
робок, американські компанії відчувають дедалі біль-
ший тиск з боку конкурентів, особливо в галузі елект-
роніки інформаційних технологій. Уряд США дотри-
мується політики постійного нарощування зусиль щодо
зміцнення наукового та інноваційного потенціалів.

Японські компанії завоюють світовий ринок че-
рез розробку нових видів продукції та якості товару.
Японські фірми надають великого значення творчій роз-
робці нових товарів на основі технології своєї компанії.
Вони широко використовують комплексний підхід до
інноваційної діяльності, товарної інноваційної політики.

Подібну модель інноваційного розвитку використо-
вують Китай і Південна Корея. Використання японсько-
го досвіду в області інноваційної діяльності товарної
інноваційної політики набуло широких масштабів.
Південна Корея пов'язує своє майбутнє з переваж-
ною увагою до високих технологій, в першу чергу — до
телекомунікацій та електроніки. Для успішної реалізації
проголошених планів у структурі органів управління
відбуваються значні зміни, ініціюються нові масштабні
науково-технічні проекти [1, с. 21].

Що стосується Китаю, то з 2007 р. країна перейшла
до ендегенного інноваційного розвитку, тобто до опо-
ри на власні підприємства — стратегічні новатори, сфор-
мульовані як одна з найважливіших національних цілей.

Велике значення в цих країнах грає і державна
підтримка інноваційної діяльності. Спочатку іноземні
технології вибиралися так, щоб можна було викорис-
товувати робочу силу в цих країнах. У міру зростання
рівня освіти відбувався перехід від простих до більш
складних виробничих процесів. Причому багато ком-
паній, особливо в Південній Кореї, посиляли своїх спів-
робітників на навчання в компанії інших країн і ефек-
тивно використовували сприятливу зовнішню кон'юнк-
туру, для розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків у
країні.

Україні через закономірність розвитку соціуму не
вдасться повторити шлях Китаю чи Південної Кореї.
Стартові умови в цих країнах (низька кваліфікація пра-
цівників і низька вартість робочої сили) дозволяли їм
конкурувати в виробництві найпростішої продукції. За-
раз ці сегменти ринку зайняли Китай, Бангладеш і т.п.,
змагатися з якими за допомогою цінових факторів ви-
робництва, безперспективно.

До того ж, повторення шляху "азіатських тигрів" оз-
начало б певний регрес в економічному розвитку Украї-
ни, оскільки в цьому випадку виникає необхідність по-
вернутися в "вихідну точку розвитку", повністю зруйну-
вати наявний науково-технічний потенціал і починати
"відродження" з найбільш простих видів виробничої
діяльності.

У той же час Україна може винести уроки з розви-
тку Південної Кореї. Не заглиблюючись детально у пи-
тання економічної політики (рівень податків, заощад-
жень, заохочення інвестицій), зауважимо, що основою
процвітання нових індустріальних країн стали не іно-
земні позики, а мобілізація внутрішніх, у першу чергу,
людських ресурсів.

Якщо Україна намагатиметься проводити аналогіч-
ну інноваційну політику, виходячи із специфіки її на-
уково-технічного потенціалу, то у неї є шанс не тільки
вийти з кризи, але і зайняти гідне місце в ряді розвине-
них країн.

Поряд з американської та японської моделями інно-
ваційного розвитку на даний час виділяють Європейсь-
ку соціальну модель інноваційного розвитку, яка зосе-
реджена на найбільш актуальних напрямках соціально-
го розвитку суспільства і коригується з урахуванням
викликів XXI ст. Нові умови (використання єдиної ва-
люти, створення відкритого міжнародного ринку праці,
високоякісних товарів і т.п.) зовсім не виключають ви-
конання традиційних функцій, пов'язаних із соціальним
захистом населення. Передусім виникають проблеми

соціальної екології, регулюючої відносини людини і суспільства. У цьому зв'язку зросла роль соціально-психологічного та соціально-політичного аспектів соціальної політики та забезпечення розвитку інтелектуального капіталу як головної складової суспільного багатства індустріально розвинених країн. Здійснення товарної інноваційної політики визначається шляхом здійснення заходів щодо зміцнення фінансового сектора, накопичення матеріальної бази, залучення інвестицій, формуванням податкової і бюджетної системи.

Отже, роль держави в здійсненні товарної інноваційної політики полягає в створенні економічних і організаційно-інституціональних умов росту інноваційної активності суб'єктів господарювання, науково-дослідних організацій; інтеграції не підпорядкованих один одному учасників інноваційного процесу в товарній політиці. Беручи на себе завдання забезпечення безперервності інноваційного процесу в товарній політиці, держава та її інститути забезпечують конкурентний клімат інноваційного середовища, сприйнятливості суб'єктів господарювання до новинок, мобільності і гнучкості організацій які розробляють інновації; забезпечення ефективності розробки інновацій на всіх етапах інноваційного циклу товарної політики [7, с. 38].

Таким чином, головною умовою успішного розвитку товарної інноваційної політики як у промисловому комплексі в цілому, так і його окремих галузей є вироблення і проведення раціональної науково-технічної і інвестиційної політики. Роль науково-технологічних і інвестиційних програм полягає в концентрації досліджень і матеріально-технічних засобів на найбільш перспективних напрямках і прогресивних видах виробництва. Кожна країна для цих цілей створює свої державні органи по управлінню НДДКР. У їх завдання входить розподіл фінансових коштів по організаціях і цільових програмах, розробка науково-технологічної політики, пошук пріоритетних шляхів розвитку науково-дослідних і технологічних робіт. Наприклад, в США такими організаціями є: Національний науковий фонд, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство оборони, НАСА і ін.; у Японії: Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості, Міністерство освіти, Агентство науки і технології; у Європейському Союзі: Рада Міністрів ЄС, Комітет з науково-технічних досліджень. Незважаючи на різноманітність форм управлінських структур НДДКР в промисловому розвинених країнах, вони мають одну головну мету — досягнення науково-технічного прогресу в своїй країні, збільшення конкурентоспроможності промисловості і добробуту людей [7, с. 186].

ВИСНОВКИ ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, проаналізувавши вплив інноваційної діяльності на розвиток внутрішнього ринку України на прикладі моделей інноваційного розвитку ряду країн, ми прийшли до висновку, що глобальний економічний і соціальний прогрес товарно-інноваційної політики України базується на революційному розвитку інноваційної діяльності в державі. На даний час на порядку денному — інноваційний вибір українського суспільства, вибір творчих, нестандартних, свіжих ідей в економіці, політиці, громадському житті, в становленні нашого на-

роду як інноваційної нації. Досвід розвинених країн дозволяє Україні виробити модель товарно-інноваційного розвитку, яка принципово змінить економічну організацію суспільства, матеріально-технічну базу виробництва, соціальні відносини та економіко-господарські функції держави.

Для вітчизняної економіки саме інновації та інноваційний розвиток є тією рушійною силою, яка забезпечить економічну незалежність України і подолання розриву з економічно розвиненими державами на основі принципу "обганяти не доганяючи". Іншими словами, завоювавши міцні позиції на світовому ринку, необхідно йти в руслі світового розвитку своїм шляхом, вишукуючи і реалізуючи свої потенційні переваги, займаючи провідні позиції в тих областях діяльності, де для цього є умови. Природно, цим процесом необхідно цілеспрямовано і ефективно управляти, не покладаючись на дію тільки внутрішньо-ринкових регуляторів. Рішення позначеної проблеми дасть можливість трансформувати процеси стихійного інтуїтивного пошуку напрямів розвитку в науково обгрунтовані, перейти на інноваційний шлях розвитку в контексті концепції сталого розвитку. За рахунок цього можна забезпечити в Україні умови стабілізації і досягнення високих темпів сталого соціально-економічного зростання в товарно-інноваційній політиці.

В Україні накопичено істотний інноваційний потенціал, і сьогодні необхідні заходи, що забезпечують більш активне включення її в світовий інноваційний процес

Література:

1. Авсєнев Е.В., Егоров И.Ю., Карпов В.И. "Азиатские тигры": новые акценты в научно-технической политике // Приложение к журналу "Наука и наукознание". — 1998. — № 1 (14).
2. Друкер П.Ф. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы. — М.: Бук Чембэр Интернешнл, 1992. — 349 с.
3. Ілляшенко С.М. Товарно-інноваційна політика: Підручник. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. — 281 с.
4. Карпова Ю.А. Введение в социологию инноватики: уч. пособие. — СПб.: Питер, 2004. — 192 с.
5. Комовалов В.М. Инновационная сага. — М.: Вильямс, 2005. — 186 с.
6. Ландик В.И. Инновационная деятельность предприятия. — Донецк: ДонГУЭТ, 2005. — 204 с.
7. Механізми державного управління науково-технологічною сферою (світовий та вітчизняний досвід): монографія. — К.: УкрІНТЕІ, 2009. — 216 с.
8. Роджерс Э., Агарвала-Роджерс Р. Коммуникации в организациях. — М.: Экономика, 1980. — 176 с.
9. Шумпетер Й. История экономического анализа: В 3 т. — СПб.: Экономическая школа, 2004. — Т. 2. — 988 с.
10. Щербань В.М., Козубенко Л.Д. Товарна інноваційна політика: навч. посібник. — К.: Кондор, 2006. — 400 с.
11. Яковец Ю.В. Эпохальные инновации XXI века. — М.: ЗАО "Изд-во "Экономика", 2004. — 444 с.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2013 р.